

АЙЗЪК АЗИМОВ

ПОСЛЕДНИЯТ ОТГОВОР

Превод от английски: Милен Миленков, 2014

chitanka.info

Мъри Темпълтън беше на 45 години, в разцвета на живота си и в отлична форма, ако изключим коронарните му артерии. Болката се появи изведнъж, стана непоносима, след което понамаля. Усети, че дишането му се забавя и го обзема спокойствие. Няма по-голяма наслада от внезапното изчезване на пронизваща болка. Мъри почувства почти замайваща лекота, сякаш се носеше плавно във въздуха. Отвори очи и му стана някак забавно от все още продължаващото вълнение сред хората в стаята. Беше в лабораторията, когато болката го връхлетя и беше чул викове преди всичко да потъне в мрак. Сега, след като болката беше отминала, останалите все още се суетяха загрижени около тялото му, което, изведнъж си даде сметка, той наблюдаваше отгоре. Той беше сгърчен на пода, с изкривено от болката лице и в същото време спокойно изучаваше всичко това отвисоко.

Каза си: „Чудо на чудесата! Откачалките, които вярват в задгробния живот, май ще се окажат прави!“

И въпреки че беше обидно за един физик, при това атеист, да умре по такъв начин, той беше само леко учуден, което с нищо не нарушаваше блаженството, в което беше изпаднал.

Помисли си, че някой ангел или нещо подобно, ще дойде да го вземе. Материалното започна да се топи. Тъмнина постепенно обземаше съзнанието му и в далечината, едва забележим, се появи силует, наподобяващ човешка фигура и излъчващ топла светлина.

Мъри си каза: „Супер! Отивам в рая!“

Светлината намаля, но топлината остана. Във Вселената бяха само той и Гласът.

— Правил съм го толкова много пъти и въпреки това продължава да ми доставя удоволствие — каза Гласът.

На Мъри му се искаше да каже нещо, но не беше сигурен дали има уста, език или гласни струни. Въпреки това се опита да издаде звук. Опита се да произнесе думи или по-скоро да ги избута, контрактирайки и той не знаеше какво. И за негова изненада се получи. Чу собствения си глас, съвършено кристален, да пита:

— В Рая ли съм?

— Това не е място, не и в смисъла, който ти влагаш в думата място — каза Гласът.

Мъри беше смутен, но не можеше да не зададе следващия въпрос:

— Извинявам се ако ти се стори глупаво..., ти Господ ли си?

Въпреки че не промени интонацията си Гласът прозвуча развеселено:

— Странно е, че винаги ми задават този въпрос. Не мога да ти отговоря по разбираем за теб начин. АЗ СЪМ! И това е всичко, което мога да кажа, пък ти го наричай както ти харесва.

— А аз какво съм? — каза Мъри — Душа? Или някакво превъплъщение?

Опита се да не звучи саркастично, но му се стори, че не успя. Зачуди се дали да не добави „Ваша Светлост“ или „Ваше Преосвещенство“, за да компенсира иронията, но не успя да се насили, и за пръв път в живота си се запита дали няма да бъде наказан за тази си наглост и как ли изглежда Ада.

Гласът не изглеждаше обиден:

— Не е трудно да се обясни, дори на теб. Ако ти харесва, наричай се душа, но всъщност ти си нексус — един вид мрежа от електромагнитни сили, свързани помежду си по такъв начин, че да възпроизведат до най-дребния детайл връзките на твоя мозък от предишната му материална форма. По този начин запазваш способността си да разсъждаваш, спомените си, личността си. Затова продължава да ти се струва, че си все още жив.

Мъри попита с недоверие:

— Това означава ли, че същността на мозъка ми е вечна?

— Ни-най малко. Нищо от теб не е вечно, освен ако аз не реша да го направя такова. Аз създадох този нексус. Конструирах го докато ти имаше материална форма и го синхронизирах с момента, в който тя се разпадна.

Гласът определено изглеждаше доволен от себе си и след кратка пауза продължи:

— Сложна, но невероятно прецизна конструкция. Разбира се бих могъл да го направя с всяко едно човешко същество, но предпочитам да не го правя. Подбирането ми доставя удоволствие.

— Значи избираш малко хора?

— Много малко.

— А какво става с останалите?

— Забвение! — О, разбира се ти веднага си представяш Ада?

Мъри би се изчервил ако можеше:

— Не съвсем... Просто още не мога да възприема, че съм толкова безгрешен, за да бъда част от Избраните!

— Безгрешен?! — О, схващам какво имаш предвид. Невинаги е лесно да принизя собствените си мисловни процеси достатъчно ниско, за да разбера твоите. Не, избрах те заради способността ти да разсъждаваш, както и трилионите други от всички разумни видове във Вселената.

Мъри изведнъж изпита любопитство, по навик, като учен:

— Ти сам ли ги избра или има и други като теб?

За миг на Мъри му се стори, че забелязва раздразнение, но в крайна сметка Гласът прозвуча без промяна:

— Дали има други или не, теб не те засяга. Тази Вселена е моя и само моя. Тя е мое творение, предназначено единствено за мое лично ползване.

— И при положение, че съществуват трилиони други нексуси, ти си губиш времето с мен? Толкова ли съм важен?

— Изобщо не си важен. Аз съм свързан и с всички останали по начин, който ти с твоите разбирания би нарекъл симултанен.

— И въпреки това си единствен?

Гласът отново беше развеселен:

— Опитваш се да ме хванеш в противоречие. Ако ти беше амеба, за която понятието индивидуалност се изразява под формата на една единствена клетка, и ако попитах един кашалот, съставен от тридесет милиона милиарда клетки, дали представлява един индивид или не, как би могъл кашалотът да отговори по начин, разбираем за една амеба?

Мъри каза сухо:

— Ще помисля върху това. Може и да го схвана.

— Точно така. Това ще е твоята функция. Да мислиш.

— С каква цел? Предполагам, че ти и без това знаеш всичко.

Гласът каза:

— Дори и да знаех всичко, няма как да съм сигурен, че наистина знам всичко.

Мъри каза:

— Това звучи малко като Източните философии — нещо толкова безсмислено, че чак изглежда мъдро.

Гласът каза:

— Отговаряш на моя парадокс с парадокс — като изключим, че моят не е такъв. Помисли! Аз съществувам от безкрайно дълго време, но какво означава това? Означава, че не си спомням как съм се появил. А пък ако си спомнях, това щеше да означава, че не съм съществувал вечно. Щом не си спомням как съм се появил, значи има поне едно нещо — моето създаване — което не знам.

— Освен това, въпреки че моето познание е безкрайно голямо, също така е вярно, че нещата, които могат да се научат също са безбройни, и как бих могъл да съм сигурен, че тези две множества са еднакво големи. Безкрайността на потенциалното познание може да се окаже безкрайно по-голяма от тази на моите настоящи знания. Ето ти един прост пример: Ако знаех всяко едно от всички четни числа, това означава че мога да знам безброй числа без да знам дори едно единствено нечетно число.

Мъри каза:

— Да, но нечетните числа могат да бъдат изведени от четните. Ако разделиш всички четни числа на две, ще получиш друга безкрайна серия от числа, която ще съдържа и нечетните.

Гласът каза:

— Харесва ми, че схващаш идеята. Твоята задача ще бъде да намериш други такива начини, далеч по-сложни, за извеждане на нови, непознати понятия от познатите. Паметта ти е запазена. Ще си спомниш всичката информация, която някога си научавал, а което не можеш, ще изведеш от това, с което разполагаш. Ако е необходимо, можеш да получиш допълнителна информация по всеки въпрос, който намериш за уместен.

— Не можеш ли да направиш всичко това сам?

Гласът каза:

— Мога, но така е по-интересно. Аз създадох тази Вселена, така че да трябва да се справям с все повече и повече обстоятелства. Добавих принципа на неопределеност, ентропията и принципа на случайността, за да направя всичко непредсказуемо. Доста добре стана, защото никога досега не съм се отегчавал. Това позволи комплексност, от която се родиха животът, а по-късно и разумът, който

използвам като основа за изследователски екип, не защото се нуждаю от помощ, а защото това въвежда още един елемент на случайност. Открих, че така не мога да предвидя бъдещите скокове на познанието, откъде ще дойдат, по какъв начин ще бъдат направени.

Мъри каза:

— Това случвало ли се е изобщо?

— Разбира се. Не минава век без някъде във Вселената да бъде открито нещо интересно.

— Нещо, което и сам би могъл да откриеш, но за което не си се сетил все още?

— Да.

Мъри каза:

— Наистина ли мислиш, че бих могъл да ти бъда полезен?

— В следващия един век ли? Най-вероятно не. Но в края на краищата успехът ти е несъмнен, тъй като ще правиш това вечно.

Мъри каза:

— Ще мисля вечно? Завинаги?

— Да.

— С каква цел?

— Казах ти вече. Откриване на нови знания.

— Но с каква цел ще трябва да откривам нови знания?

— Това правеше и в предишния си живот, нали? Каква беше целта ти тогава?

Мъри каза:

— Да откривам нови знания, които само аз можех да открия. Да спечеля уважението на колегите си. Заради удовлетвореността от постигнатото, имайки предвид ограниченото време, с което разполагах. А сега мога да постигна нещо, което и ти би могъл, ако ти се занимаваше. Няма да го правя, за да спечеля почитта ти, а само за твое развлечение. И няма да изпитам никакво удоволствие от резултата, щом разполагам с цялата вечност, за да го постигна.

Гласът каза:

— И не намираш мисленето и откритието достойни сами по себе си? Без да имат някаква допълнителна цел?

— Ако е за ограничено време — да, не и ако разполагаш с вечността.

— Разбирам позицията ти. Въпреки това просто нямаш избор.

— Ти каза, че ще трябва да мисля, но не можеш да ме накараш насила.

Гласът каза:

— Не искам да те принуждавам. Няма нужда. Предвид факта, че ти не можеш да правиш нищо друго освен да мислиш, ще си принуден да мислиш. Ти просто не знаеш как да не мислиш.

— Тогава ще си намеря моя собствена цел.

Гласът каза великодушно:

— Това, разбира се, можеш да направиш.

— Вече намерих цел.

— Може ли да знам каква е?

— Ти вече знаеш. Знам, че не говоря наистина. Ти нагласяш електромагнитния ми нексус, така че да ми се струва, че те чувам и че говоря, но всъщност ти вкарваш и изтегляш мисли от мен директно. И когато връзките ми се променят заради мислите ми, ти мигновено го знаеш и нямаш нужда от моето съзнателно изказване.

Гласът каза:

— Изненадващо прав си. Което ми доставя удоволствие. Но също така ми доставя удоволствие да изказваш мислите си по твоя собствена воля.

— Тогава ще ти кажа следното. Целта на мисленето ми ще бъде да открия начин да разруша тази електромагнитна мрежа, в която ме превърна. Не искам да мисля безцелно, само за да ти доставя удоволствие. Не искам да мисля вечно, да съществувам вечно, само за да ти доставя удоволствие. Всичките ми усилия ще бъдат насочени към собственото ми унищожение. *Това* ще ми достави удоволствие *на мен*.

Гласът каза:

— Нямам възражения. Дори мислене, съсредоточено изцяло върху прекратяването на собственото ти съществуване, може, против волята ти, да доведе до нещо ново и интересно. И разбира се, дори и да успееш в този си опит за самоубийство, няма да постигнеш нищо съществено, тъй като бих могъл да те възстановя мигновено и то по такъв начин, че да направя метода ти за самоубийство невъзможен. И ако намериш друг, още по-изобретателен начин да се самоунищожиш, ще те възстановя отново и така до безкрайност. Може да стане интересна игра, но въпреки всичко, ти пак ще съществуваш вечно, защото такава е волята ми.

Мъри почувства треперене в гласа си, но думите му прозвучаха абсолютно спокойно:

— Значи все пак съм в Ада? Ти загатна, че няма Ад, но ако имаше, ти би ме излъгал, като част от тази твоя игра.

Гласът каза:

— В такъв случай, какъв е смисълът да те убеждавам, че Адът не съществува. Въпреки това, уверявам те, няма нито Рай, нито Ад. Само мен ме има.

Мъри каза:

— Представи си тогава, че моето мислене се окаже безполезно за теб. Ако не стигна до нищо полезно, няма ли да бъде по-добре да ме унищожиш и да не се занимаваш повече с мен?

— Като награда? За провала ти, който възнамеряваш да постигнеш? Не можеш да се пазариш с мен. Няма да се провалиш. С цялата вечност на твое разположение, няма как да не стигнеш до поне една интересна мисъл, колкото и да се опитваш да го предотвратиш.

— Тогава ще си намеря друга цел. Няма да се опитвам да се самоунищожа. Ще си поставя за цел да те унижа. Ще открия нещо, за което не само никога не си се сещал, но и за което никога не би могъл да се сетиш. Ще търся последния отговор, отвъд който няма повече знание.

Гласът каза:

— Не разбираш същността на безкрайността. Може и да има неща, които досега не съм си направил труда да открия. Но няма нищо, което да не мога да открия.

Мъри каза замислено:

— Не можеш да научиш откъде си дошъл. Ти го каза. Следователно няма как и да знаеш как ще завърши твоео съществуване. Много добре. Това ще бъде моята цел и това ще бъде последният отговор. Няма да се самоунищожа. Ще унищожа *теб* — ако ти не ме унищожиш преди това.

Гласът възкликна:

— А! Ти стигна до това доста по-бързо от обичайното. Мислех, че ще ти отнеме повече време. Няма нито един от всички, които ме съпровождат в това съществуване на съвършен и вечен размисъл, който да не се стреми да ме унищожи. Това е невъзможно.

Мъри каза:

— Имам на разположение цялата вечност, за да намеря начин да те унищожа.

Гласът каза с безразличие:

— Тогава опитай — и изчезна.

Сега Мъри имаше цел и беше доволен. Тъй като за какво друго би могло да копнее едно Същество, осъзнаващо собственото си вечно съществуване, освен за неговия край. Какво друго би могъл да търси Гласът в продължение на безброй милиарди години? И за какво друго е бил създаден разумният живот, и някои негови представители избрани, ако не за да помогнат в това грандиозно търсене. И Мъри възнамеряваше да бъде този, който щеше да успее.

Обзет от треската на това предизвикателство, Мъри започна да мисли.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.